

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการดื่มสุราในเยาวชน

Participation of the Community for the Prevention of Alcohol Used
(drinking) among Adolescentsจิรัชยา เจียวกิก^{1*} และสันติชัย แยมใหม่²Jirachaya Jeawkok^{1*} and Santichai Yammai²¹ อาจารย์สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่¹ Department of Society Development, Faculty of Arts and Education, Hatyai University² อาจารย์สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่² Department of Society Development, Faculty of Arts and Education, Hatyai University

*Corresponding author E-mail: jirachaya@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rapid Appraisal, PRA) เพื่อวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในการป้องกันการดื่มสุราและแนวทางการป้องกันการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน ผู้ร่วมวิจัยเป็นประชาชนของชุมชนแห่งหนึ่งในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก นอกจากนี้ยังใช้การจัดเวทีเสวนาเพื่อค้นหาข้อมูลอย่างอิสระ สะท้อนแนวคิดและประสบการณ์ ร่วมกันวิเคราะห์และแนวทางในการป้องกันการดื่มสุรา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์การดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนที่ศึกษา ทวีความรุนแรงมากขึ้น เยาวชนเริ่มดื่มสุราอายุน้อยลงและดื่มในปริมาณที่มากขึ้น และพบว่า การดื่มสุราของเยาวชนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม จนกลายเป็นปัญหาสะสมของสังคม ตามมุมมองของชุมชน ได้แบ่งกลุ่มเยาวชนผู้ดื่มเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่หัดดื่มสุรา 2) กลุ่มที่ดื่มสุราเป็นบางครั้ง และ 3) กลุ่มที่ดื่มสุราเป็นประจำ กลุ่มที่ 3 มีปัญหาและได้รับผลกระทบมากที่สุด กลุ่มที่ทะเลาะวิวาทในสถานบันเทิง แต่ละครึ่ง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ดื่มเป็นบางครั้ง ซึ่งเหตุผลในการดื่มมาจากความคึกคะนองของกลุ่มเยาวชน และแรงกระตุ้นจากสังคมที่มีความเชื่อและค่านิยมทางบวกต่อการดื่มสุรา

สำหรับประสบการณ์ในการป้องกันการดื่มสุราของชุมชน พบว่า ชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการต่อสู้สุรา ทั้งประสบการณ์ของผู้ที่สามารถเลิกดื่มสุราได้ โดยลดการดื่มสุรา สร้างแรงจูงใจในการเลิกสุรา และการรวมพลังชุมชนในการณรงค์ต่อสู้สุราและปรับค่านิยม แต่การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ชุมชนจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ จัดทำแบบสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงในการดื่มสุราของ

กลุ่มเยาวชน เข้าค่ายธรรมะ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือนโยบายควบคุมการดื่มสุรา ส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชน เน้นให้กลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นตัวแทนในการจัดงานประเพณี สร้างข้อตกลงในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนร่วมกันจากการสร้างพันธะสัญญา

คำสำคัญ: การป้องกันการดื่มสุรา การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this Participatory Rapid Appraisal (PRA) was to study 1) the Participatory Rapid Appraisal for alcohol used prevention, 2) the alcohol used prevention among adolescents. The participants were from one of Kohsae communities in Hatyai district, Songkhla province. The data were collected by using participation and non-participation observation, focus group discussion and in-depth interviews; moreover, the community forum was used to collect information independently, reflecting the idea and experiences to analyze the preventive measures on alcohol consumption among adolescents. Content analysis and triangulation data audit were used for data analysis.

The findings show that the situation in alcohol drinking among adolescents in Kohsae communities in Hatyai district, Songkhla province, tends to be severer i.e. the adolescents start drinking at very young age and they drink in a larger quantity. The alcohol drinking has an impact on health, family, economy and society resulting in social cumulative problems. The community divided the adolescents into three groups 1) those that just started drinking 2) occasional drinkers and 3) regular drinkers. Most of the impacts were occurred in the regular drinkers group. The group which has quarrels and fighting in entertaining places is the occasional drinkers group. The main reason among adolescents for alcohol drinking is clamorous , and social stimulation which resulted from positive believe and value fixed with alcohol drinking.

Regarding the experience of the community in alcohol drinking prevention, the community has experiences in fighting with alcohol drinking among people who succeed in quitting by reducing the drinking amount, self-motivation, community campaign of alcohol fighting and fixed value readjusted. Due to uncontinuing activities, the community has recommendations for alcohol drinking prevention among adolescents such as conducting risk drinking behavior survey, Dhrama camp, co-operate with responsible facilities to provide knowledge on alcohol controlling policy and related law, encourage exercise activities in the

community, promote the adolescents' participation in local custom festival and finally, construct the community alcohol drinking prevention agreement.

Keywords: prevention alcohol use, Participatory Rapid Appraisal

บทนำ

สุราได้สร้างความสูญเสียให้กับสังคมและผู้ดื่มทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไม่น้อยกว่าสารเสพติดชนิดอื่น ๆ จากรายงานขององค์การอนามัยโลกได้ระบุชัดเจนว่า อัตราการตายและทุพพลภาพอันมีสาเหตุมาจากการบริโภคสุราส่งผลกระทบต่อชีวิตและอายุขัยเฉลี่ย สูงกว่าการบริโภคยาสูบ และจัดอยู่ในลำดับที่สองรองจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย (บัณฑิต ศรไพศาล, 2550) โดยวัดจากจำนวนปีที่ต้องสูญเสียไปเนื่องจากการตายและทุพพลภาพหรือที่เรียกว่าดัชนีวัดความสูญเสียทางสุขภาพ (Disability Adjusted Life Year, DALY) และยังพบว่าเป็นอันดับ 5 ของความเสี่ยงทั้งหมด 26 ความเสี่ยง คิดเป็นร้อยละ 4 ของการตายและความพิการทั่วโลกมีปัจจัยเสี่ยงเกิดจากการดื่มสุรา ซึ่งมากกว่ายาเสพติดถึง 5 เท่า (World Health Organization, 2002) และการดื่มสุรายังส่งผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน

นอกจากนี้ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (2557) ได้สำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มสุราในช่วงปี 2544-2554 พบว่า ภาพรวมความชุกของนักดื่มในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมาขึ้นค่อนข้างคงที่ โดยมีทิศทางลดลงเล็กน้อย คือ จากร้อยละ 32.7 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 31.5 ในปี 2554 ซึ่งลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.37 ต่อปี ในส่วนของประชากรชายนั้น ความชุกของนักดื่มลดลงเล็กน้อยคือ จากร้อยละ 55.9 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 53.4 ในปี 2554 เป็นการลดลงร้อยละ 4.5 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.45 ต่อปี สำหรับนักดื่มหญิงนั้น แม้ความชุกของนักดื่มหญิงจะไม่สูงมาก แต่ก็มีทิศทางเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา คือ จากร้อยละ 9.8 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 10.9 ในปี 2554 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.2 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.1 ต่อปี กลุ่มประชากรที่มีความชุกของนักดื่มสูงที่สุด คือ วัยผู้ใหญ่ (อายุ 25-59 ปี) โดยดื่มใน 12 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 37.3 รองลงมา คือ กลุ่มเยาวชนผู้ที่อายุ 15-24 ปีนั้นดื่มร้อยละ 23.7 สำหรับวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ดื่มร้อยละ 16.6 โดยประชากรชายดื่มมากกว่าหญิง ในทุกกลุ่มอายุ ในภาพรวมของประเทศนั้น ความชุกของนักดื่มมีทิศทางลดลงเล็กน้อย โดยนักดื่มที่เป็นประชากรวัยทำงานลดลงร้อยละ 2 ในช่วงปี 2544-2554 อย่างไรก็ตาม การดื่มของเยาวชนอายุ 15-24 ปีกลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.6 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 23.7 ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้ใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหการดื่มสุราหลายหลายวิธีซึ่งส่วนใหญ่เป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติตามนโยบาย จึงเป็นการพัฒนาจากมุมมองของคนนอกส่งผลให้เห็นจุดอ่อนของการดำเนินการ และยังพบว่าหลายมาตรการใช้ได้ผล บางมาตรการยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่า มาตรการต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ขณะนี้ยังไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นเตือนให้เยาวชนไทยดื่มสุราน้อยลง (จุริย์ อูสาหะ และเศรณีย์ จุฬาเสรีกุล, 2548)

การทบทวนวรรณกรรมพบว่า กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชาวบ้านให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเข้าใจปัญหาของตนเอง ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง และสามารถวางแผนและดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ มีการศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการป้องกันการใช้บุหรี่ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน (กฤษณา ภูพลพันธ์, 2551) โดยศึกษาพฤติกรรมการใช้บุหรี่ยาเสพติดของเยาวชนในชุมชน ประเมินความต้องการและศักยภาพของชุมชนในการป้องกันการใช้บุหรี่ยาเสพติดของกลุ่มเยาวชน ศึกษาวิธีการ ความคิด ความเชื่อของชุมชนในการเลิกสูบบุหรี่ และศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการใช้บุหรี่ยาเสพติดของเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า สามารถนำกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการป้องกันการใช้บุหรี่ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า แนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการป้องกัน ควบคุมโรค และพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ได้อีกด้วย การศึกษานี้จึงนำ PRA มาใช้ในการประเมินสถานการณ์การติดยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนและแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเข้าใจปัญหาของตนเอง ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง และสามารถวางแผนและดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

ปัญหาการป้องกันการติดยาเสพติดเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและค่อนข้างละเอียดอ่อนจึงจำเป็นต้องใช้เจ้าของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหา ช่วยในการมองปัญหา เข้าใจปัญหาของตนเอง และมองเห็นศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อภูมิปัญญาชุมชนในการเลิกบริโภคสุราและแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดสุราโดยใช้ภูมิปัญญาชุมชน (ราตรี ศรีลัสม, 2549) โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการถอดบทเรียนจากประสบการณ์เลิกสุราของสมาชิกในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าได้ภูมิปัญญาชุมชน อันเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดสุราในชุมชน นอกจากนั้นยังช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดความรักความสามัคคีต่อกัน และเห็นสิ่งอื่นใดในกระบวนการภูมิปัญญาชุมชนนี้ได้มีประชาชนสมัครใจเลิกสุรา 3 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สามารถป้องกันการติดยาเสพติดในชุมชนได้ (สุวรรณิ แสงอาทิตย์, 2550)

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดสุราของเยาวชน ยังไม่มีผู้ศึกษาในบริบทของชุมชน ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นศึกษาโดยใช้โปรแกรมการสอนสุขศึกษา การใช้สื่อการสอน การใช้ทฤษฎีแรงจูงใจร่วมกับการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เกิดมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำมาแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น จึงทำให้ไม่เกิดความยั่งยืน (ชลวิทย์ บุญศรี, 2549) เนื่องจากการศึกษายังขาดมุมมองของเยาวชน และคนในชุมชน จากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชน

เพื่อที่จะหาแนวทางในการป้องกันการดื่มสุราในเยาวชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (วนิดา พลเชียงสา, 2549 ; อัมมندا ไชยกาญจน์, 2549)

จากการศึกษานำร่องในชุมชนแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา พบว่าในอดีตชุมชนมีการดำเนินการต่อสู้สุราตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา โดยมีทั้งองค์กรภายนอก คือ สสส. เทศบาลนครหาดใหญ่ และองค์กรภายในชุมชน คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และกลุ่มผู้นำชุมชน ได้ให้การสนับสนุนและดำเนินการจัดกิจกรรมในการรณรงค์ต่อสู้สุรา อาทิเช่น การรณรงค์คัดเหล่าเข้าพรรษา การจัดกีฬาต้านภัยยาเสพติด การจัดเวทีตรวจตรารักษาความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และส่วนใหญ่ทำในกลุ่มของผู้ใหญ่ และในกลุ่มเยาวชน แต่ขาดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องทำให้กลุ่มเยาวชนกลับมาดื่มสุราเพิ่มมากขึ้นและดื่มในอายุน้อยลง และยังพบว่าการดื่มสุราของเยาวชนส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และชุมชน จนกลายเป็นปัญหาของสังคม (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า, 2555) ถึงแม้ว่าปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันรณรงค์เพื่อต่อสู้สุราผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหการดื่มสุราแต่กลับพบว่าสถานการณ์การดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดประกอบกับชุมชนและแกนนำเยาวชนตระหนักและเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวและยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจแนวคิดการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rapid Appraisal, PRA) มาใช้ประเมินชุมชนในการป้องกันการดื่มสุราที่ผ่านมาในอดีตเพื่อให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันประเมินสถานการณ์การดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน ทบทวนประสบการณ์การป้องกันการดื่มสุรา ตลอดจนร่วมกันแนวทางการป้องกันการดื่มสุราโดยการเปิดเวทีชุมชนเพื่อเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเยาวชน ครอบครัวและชุมชนมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เห็นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการคิด การแสดงศักยภาพของบุคคลในชุมชน อันจะเกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อหาแนวทางการป้องกันการดื่มสุราในเยาวชน ในมุมมองของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการดื่มสุราในเยาวชน สาเหตุเงื่อนไขในการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน และประสบการณ์ของชุมชนในการป้องกันการดื่มสุรา
2. เพื่อหาแนวทางการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rapid Appraisal, PRA) โดยการหาข้อมูล หาปัญหา และวิเคราะห์หว่าอะไรเป็นเหตุเป็นผลของปัญหา โดยชุมชนมีส่วนร่วม PRA จึงกำเนิดจากแนวคิดที่ว่าการศึกษาชุมชนเป็นสิ่งที่ชุมชนควรกระทำ โดยเฉพาะสิ่งที่ชุมชนไม่รู้ มองข้าม หรือเข้าใจไม่ถูกต้อง เช่นไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาที่กำลังจะ

เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ รู้ปัญหาแต่ไม่รู้สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ทำให้ไม่สามารถหาทางป้องกันหรือแก้ปัญหานั้นได้อย่างทันท่วงที (ณัฐพลฤทธิ์ แก้วพิบูลย์ และคณะ, 2547) ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากวิธีการศึกษารายกรณี (Case Study) หรือการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้รู้ ซึ่งเป็นเทคนิคการเก็บข้อมูลอย่างหนึ่ง ข้อมูลที่ได้เหล่านี้เป็นข้อมูลที่เก็บโดยนักวิจัยเท่านั้น ส่วนชาวบ้านเป็นคนให้ข้อมูล และนักวิจัยวิเคราะห์ผล หลังจากนั้นจึงจัดเสนอผลให้ชาวบ้าน Feed Back หรือแสดงความคิดเห็นต่อผลการศึกษาต่อข้อมูลที่นักวิจัยวิเคราะห์ให้ในภาพรวม (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2537) ซึ่งชุมชนที่ศึกษามีส่วนร่วมประเมินชุมชนในการป้องกันการดื่มสุรากลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนมีสาเหตุ เงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการดื่มสุราของเยาวชน โดยเฉพาะวิถีคิดของเยาวชนซึ่งเป็นผู้ที่ดื่มสุรา วิถีคิดของครอบครัว และผู้นำชุมชนที่จะนำมาช่วยแก้ไขปัญหการดื่มสุรา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเปิดเวทีให้เยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความคิด ทบทวน วิเคราะห์ ข้อมูล เข้าใจปัญหาและศักยภาพของชุมชน เกี่ยวกับสถานการณ์การดื่มสุรากลุ่มเยาวชน สาเหตุเงื่อนไขในการดื่มสุรากลุ่มเยาวชน ประสพการณ์การต่อสู้สุราของชุมชนในอดีต ตลอดจนแนวทางการป้องกันการดื่มสุรากลุ่มเยาวชน โดยการแลกเปลี่ยนประสพการณ์ผ่านการเสวนาตามธรรมชาติให้อิสระเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็น สามารถสะท้อนความคิด ความเชื่อของทุกคนได้โดยอิสระ ไม่มีการครอบงำ ทำให้เกิดการเรียงร้อยวิถีคิดของหลายคนมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมุ่งหวังว่าจะเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาการดื่มสุราของเยาวชน และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเยาวชน โดยนำเทคนิคของ PRA ได้แก่ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก มาช่วยรวบรวมข้อมูลในด้านสถานการณ์ในการดื่มสุรา และประสพการณ์ชุมชนในการป้องกันการดื่มสุราและนำมาเสนอในการจัดเวทีเสวนาเพื่อให้ผู้ร่วมเสวนานั้นได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ รวบรวมปัญหา และศักยภาพของชุมชน ตลอดจนช่วยกันแนวทางในการป้องกันการดื่มสุรากลุ่มเยาวชนได้เร็วขึ้น (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2537)

วิธีดำเนินการวิจัย

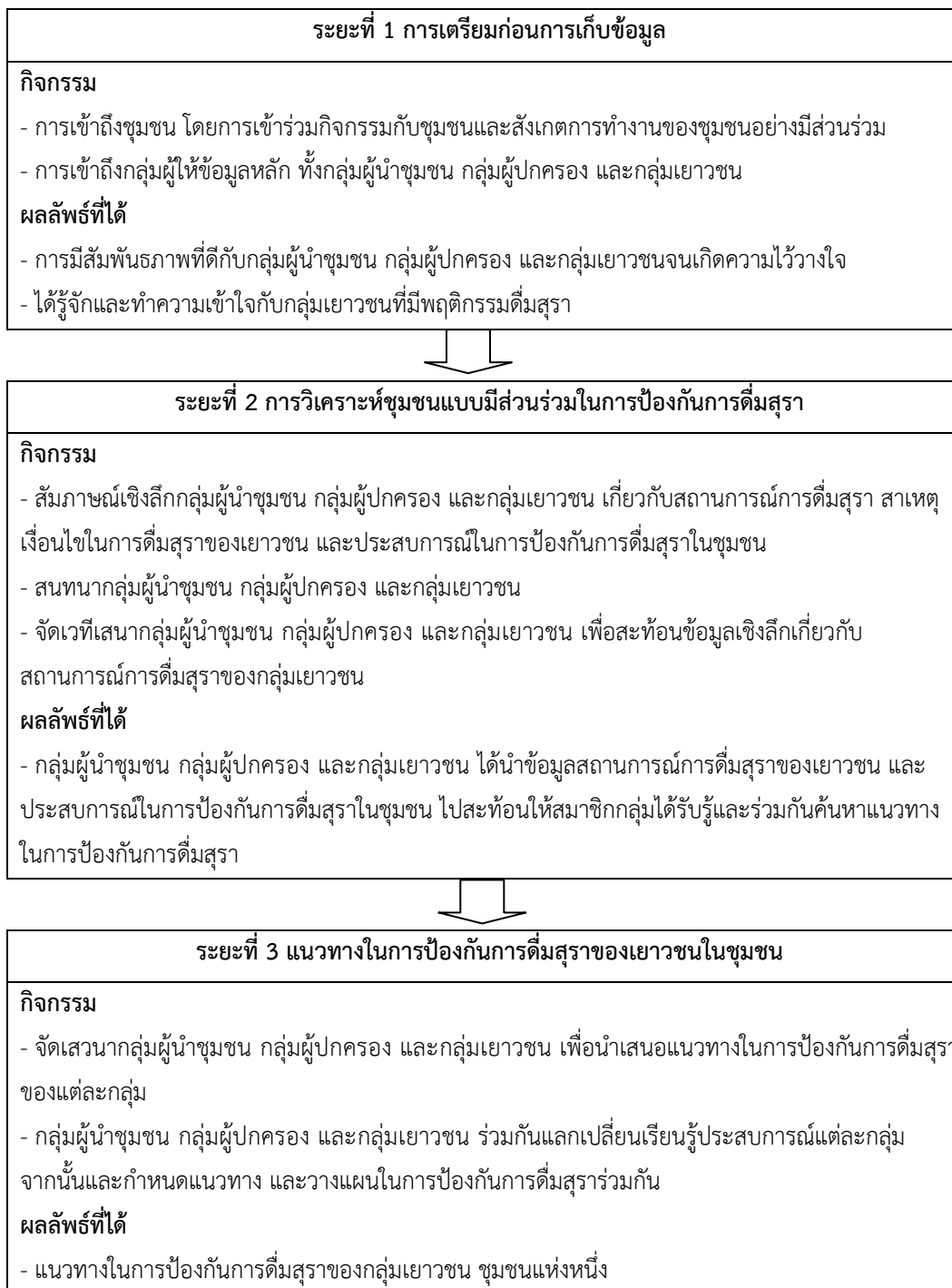
การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อแนวทางการป้องกันการดื่มสุรากลุ่มเยาวชนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rapid Appraisal, PRA)

พื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ชุมชนเกาะเสือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นชุมชนที่เข้าร่วมเครือข่ายองค์กรงดเหล้า และการป้องกันการดื่มสุรากลุ่มเยาวชน

ผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) และมีการเก็บข้อมูลเพิ่มขึ้นมีข้อมูลอิ่มตัวเพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลาย (ศิริพร จิรวัดนกุล, 2553) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการดื่มสุรา 4 คน กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่มีการดื่มสุรา 5 คน และกลุ่มเยาวชนอายุ 11-19 ปี 8 คน รวมทั้งหมด 17 คน

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือการวิจัยที่สำคัญ และต้องมีความเข้าใจแนวคิด ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการป้องกันการติ่มสุรา การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผ่านการเรียนรู้ผ่านการอบรมวิชาการต่าง ๆ การทำงานวิจัยร่วมกับคนในชุมชน โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ 1) ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาในประเด็นสุรากับเยาวชน 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม (Participation Observation and Non Participation Observation) 3) การบันทึกภาคสนาม (Field notes) 4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ต้องการความลึก ความสมบูรณ์และความชัดเจนของข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มเยาวชน โดยเก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว 5) การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มผู้ร่วมวิจัย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มเยาวชน ครั้งละประมาณ 7-12 คน ในประเด็นที่กำหนด 6) การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดเวทีเสวนา 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การติ่มสุราของเยาวชน สาเหตุเงื่อนไขในการติ่มสุราของกลุ่มเยาวชน และประสบการณ์ของชุมชนในการป้องกันการติ่มสุราผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มเยาวชน โดยเก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว และครั้งที่ 2 เพื่อแนวทางในการป้องกันการติ่มสุราของชุมชน ผู้เข้าร่วมประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มเยาวชน โดยเก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว 7) แนวคำถาม (Interview guideline) ประกอบด้วยแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการเสนาากลุ่มโดยสร้างแนวคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์การติ่มสุรา สาเหตุเงื่อนไขในการติ่มสุราของกลุ่มเยาวชน ประสบการณ์ในการป้องกันการติ่มสุรา และแนวทางการป้องกันการติ่มสุราในกลุ่มเยาวชน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมก่อนการเก็บข้อมูล ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันการติ่มสุรา และระยะที่ 3 แนวทางการป้องกันการติ่มสุราของเยาวชนในชุมชน

ภาพประกอบ 1 สรุปขั้นตอนการวิจัยในแต่ละระยะ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ได้ใช้แนวทางของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) การตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

จริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องมีการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีใบรับรองวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมของ CITI อ้างถึงเลขที่ 11959397

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การปกปิดข้อมูลและการเก็บรักษาความลับ ขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ อธิบายถึงสิทธิในการถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา และการถอนตัวนั้นไม่มีผลเสียใด ๆ หากการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความไม่สบายใจ รู้สึกเป็นทุกข์

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนในชุมชนแห่งหนึ่งของ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.1 พฤติกรรมการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนแห่งหนึ่งของ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
พบว่าเยาวชนชายมีการดื่มสุรามากกว่าเยาวชนหญิง ประเภทสุราที่เยาวชนชายส่วนใหญ่นิยมดื่มเรียงตามลำดับ ได้แก่ เหล้าสี¹ เบียร์ ไวน์ (สปาย-ฟูลมุล) เนื่องจากเหล้าสี (แมโจง และหงส์ทอง) จะดื่มได้ปริมาณที่มากเพราะราคาถูกและสามารถดื่มได้หลายคนจึงนิยมดื่มที่สุด และส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์หัดดื่มสุราตั้งแต่เริ่มเข้าสู่เยาวชนตอนต้นหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 11-12 ปี มีจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีประสบการณ์การดื่มสุราครั้งแรกเมื่อเข้าสู่เยาวชนตอนกลาง หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อายุ 16-17 ปี ส่วนเยาวชนหญิงถึงแม้ว่ามีจำนวนเพียงเล็กน้อยที่ดื่มสุรา แต่ก็พบว่า มีแนวโน้มจะดื่มสุรามากขึ้น โดยประเภทของสุราที่เยาวชนหญิงนิยมดื่ม ได้แก่ ไวน์ (สปาย) เบียร์ มีจำนวนน้อยที่ดื่มเหล้าสี ไม่นิยมดื่มเหล้าขาว การดื่มสุราในกลุ่มของเยาวชนตามมุมมองของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และกลุ่มเยาวชน ได้แบ่งกลุ่มผู้ดื่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่หัดดื่มสุรา 2) กลุ่มที่ดื่มสุราเป็นบางครั้ง และ 3) กลุ่มที่ดื่มสุราเป็นประจำ

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่ากลุ่มที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทในสถานบันเทิงแต่ละครั้งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ดื่มเป็นบางครั้ง อายุ 15-16 ปี ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่งมาจากความคึกคะนองของกลุ่มเยาวชนซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าตนเริ่มเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่แล้ว

1.2 สถานที่ที่เยาวชนใช้ในการดื่มสุรา ได้แก่ สะพานท่าเคียน กระท่อมใกล้ชุมชน ริมทะเลแหลมสมิหลา ร้านค้าในชุมชน บ้านเพื่อนของกลุ่มเยาวชน และหน้าสถานบันเทิง

¹ เหล้าสี คือ เหล้าที่มีสีทองอำพัน ยี่ห้อมีขายในอำเภอหาดใหญ่ ได้แก่ มังกรทอง หงส์ทอง แสงโสมเหรียญทอง เบแลนด์ 285 แมโจง

1.3 ผลกระทบจากการดื่มสุราของเยาวชน กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มเยาวชน ได้ร่วมกันสรุปว่า กลุ่มเยาวชนที่ดื่มสุราเป็นประจำเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา ได้แก่ ผลกระทบต่อสุขภาพ ด้านร่างกาย และจิตใจ ผลกระทบต่อครอบครัว ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อสังคม

2. สาเหตุเงื่อนไขในการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน

การที่เยาวชนในชุมชนมีพฤติกรรมดื่มสุรานั้น เกิดจากสาเหตุเงื่อนไขในการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนต่อการตัดสินใจที่จะดื่มในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการตัดสินใจที่จะดื่มสุราเป็นครั้งแรกในชีวิต มักจะเกิดจากการสาเหตุเงื่อนไขหลายอย่างรวมกัน อาจจะเป็นพฤติกรรมการเล่นแบบ ความอยากรลอง การท้าทายของเพื่อน อยากแสดงความเป็นผู้ใหญ่ เพื่อนหรือรุ่นพี่ชักชวนให้ดื่ม จึงตัดสินใจดื่มสุรา และเมื่อมีประสบการณ์ในการดื่มสุราแล้ว ในครั้งต่อไปก็อาจจะต้องมีสาเหตุเงื่อนไขหลายอย่างมาประกอบการตัดสินใจมาก

สาเหตุเงื่อนไขประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคคล 2) ปัจจัยด้านครอบครัว 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในสังคม และ 4) ปัจจัยด้านความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการดื่มสุรา

2.1 ด้านบุคคล สาเหตุเงื่อนไขด้านบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะมีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจที่จะดื่มหรือไม่ดื่มสุราในแต่ละครั้ง การที่เยาวชนคนหนึ่งตัดสินใจดื่มสุรา อย่างน้อยจะมีความอยากรลอง อยากเลียนแบบคนอื่น หรือดื่มเพื่อย้อมใจจึงดื่ม

2.2 ด้านครอบครัว ครอบครัวเป็นสาเหตุเงื่อนไขสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจดื่มไม่ดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน เนื่องจากครอบครัวเป็นผู้เลี้ยงดูและเป็นแบบอย่างในการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะพฤติกรรมการเล่นดูเยาวชนตั้งแต่วัยเด็กจนย่างเข้าสู่เยาวชน ดังนั้นถ้าบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองดื่มสุราก็จะทำให้กลุ่มเยาวชนเรียนรู้พฤติกรรมนั้นและดื่มสุราตามเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวยังมีผลต่อการตัดสินใจดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน เช่น ครอบครัวที่แตกแยกพ่อแม่แยกทางกัน หรือทะเลาะกันเป็นประจำจะทำให้เยาวชน ขาดที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาหาทางออกไม่ได้ก็จะตัดสินใจไปดื่มสุรา

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมในสังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชนมีผลต่อการตัดสินใจดื่มไม่ดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน ได้แก่ การมีร้านค้าจำหน่ายสุราในชุมชนหลายร้านทำให้เยาวชนหาซื้อสุราได้ง่ายและสะดวก และยังพบว่าบางร้านขายสุราให้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ มีการตั้งวงดื่มสุราในชุมชนหลายวง เป็นตัวกระตุ้นให้เยาวชนคนอื่น ๆ ที่ผ่านไปมาตัดสินใจดื่มสุราตามเพราะความอยาก หรือบางคนเป็นเพื่อนสนิทกับกลุ่มเยาวชนที่ตั้งวงดื่มอยู่ก็จะถูกชักชวนเข้าไปร่วมวงด้วยโดยปฏิเสธไม่ได้เพราะกลัวว่าเพื่อนจะไม่คบหรือไม่ให้เข้ากลุ่มนอกจากนี้การดื่มสุราเป็นครั้งแรกส่วนหนึ่งมาจากการท้าทายของเพื่อน กลุ่มเยาวชนจะรู้สึกเหมือนถูกหมิ่นศักดิ์ศรีจึงต้องตัดสินใจดื่มเหล้ากับกลุ่มเพื่อน การเล่นเกมเกอร์และฟุตบอลเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มเยาวชนตัดสินใจดื่มสุรา เพราะการเล่นเกมเกอร์และฟุตบอลมีการเดิมพันด้วยสุรา

2.4 ด้านความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการดื่มสุรา ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนเป็นสาเหตุเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจดื่มสุรา ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการให้ความหมายหรือการตัดสินคุณค่าการดื่มสุราในทางบวกจึงทำให้มองว่าการดื่มสุราเป็นเรื่องที่ดีและเหมาะสม และสังคมยอมรับการดื่มสุราเป็นเรื่องปกติเพราะคนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการตั้งวงดื่มสุรากันทั้งในผู้ใหญ่และเยาวชน และมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดีร้ายแรง

3. ประสบการณ์ในการป้องกันการดื่มสุราของชุมชน

สำหรับประสบการณ์ในการป้องกันการดื่มสุราของชุมชน พบว่า ชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการต่อสู้สุรา ทั้งประสบการณ์ของผู้ที่สามารถเลิกดื่มสุราได้ทั้งหมด 3 วิธี คือ วิธีการลดการดื่มสุรา วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเลิกสุรา วิธีการรวมพลังชุมชนในการต่อสู้สุรา ที่มีประสบการณ์ในการเลิกสุราในชุมชนเคยทำมาในอดีต ประกอบกับการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการดื่มสุรา ได้ผลในระดับหนึ่งสามารถทำให้คนในชุมชนลด ละ เลิกสุราได้จำนวนหนึ่ง แต่ในระยะหลังซึ่งอยู่ในช่วงที่เปลี่ยนผู้นำทำให้ชุมชนขาดแกนนำในการต่อสู้สุราและขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดองค์ความรู้ทางวิชาการ ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติมาขาดความต่อเนื่องจึงทำให้ไม่ได้ผลเท่าที่ควรมีเพียงบางกิจกรรมที่ยังดำเนินการต่อที่เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด และการจัดเวรตรวจตราและรักษาความปลอดภัยในชุมชน

นอกจากนี้ยังพบว่าประสบการณ์การป้องกันการดื่มสุราในอดีตของชุมชน จะทำเฉพาะในกลุ่มของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ซึ่งกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ไม่ได้ร่วมกำแผนการดำเนินงาน ทำให้กลุ่มเยาวชนหันมาดื่มสุราเพิ่มมากขึ้นและดื่มในอายุน้อยลง ด้วยเหตุที่ว่าชุมชนเห็นว่าเด็กและเยาวชนเพิ่งเริ่มต้นดื่มคงยังไม่ส่งผลต่อสุขภาพเท่ากับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุจึงยังไม่ได้ชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมลด ละ เลิกการดื่มสุราประกอบกับแกนนำในการรณรงค์ทั้งหมดเป็นผู้ใหญ่จึงยังเข้าไม่ถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนเท่าที่ควรจึงไม่สามารถชักชวนกลุ่มเยาวชนมาเข้าร่วมกิจกรรมได้

4. แนวทางการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนชุมชนแห่งหนึ่งในอำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

จากการที่ชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ปกครอง ได้มองเห็นปัญหาการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนให้มีการจัดเวทีเสวนาเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันโดยคำนึงถึงบริบทและศักยภาพของชุมชน จนได้ข้อสรุปที่เป็นแนวทางการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชน ในชุมชนจากเวทีดังกล่าว คือ ผู้ที่มีส่วนในการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ ครอบครัวของกลุ่มเยาวชน ผู้นำชุมชน โรงเรียน วัด สถานีนามัย และวิธีการในการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน คือ จัดทำแบบสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงในการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน เข้าค่ายธรรมะ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือนโยบายควบคุมการดื่มสุรา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในชุมชนโดยเน้นให้กลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สร้างข้อตกลงของชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนร่วมกัน และการสร้างพันธะสัญญา มีรายละเอียดดังนี้

4.1 จัดทำแบบสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงในการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความช่วยเหลือจากชุมชน มาเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชนของชุมชน และยังทำให้ชุมชนทราบปัญหาและความต้องการของกลุ่มเยาวชนในการหาแนวทางในการป้องกันการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนอย่างแท้จริง (คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ), 2557)

4.2 จัดการอบรม เข้าค่ายธรรมะ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับกลุ่มเยาวชนให้รู้ถึงบาปบุญคุณโทษของการดื่มสุรา โดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับกลุ่มเยาวชน และเกิดการขัดเกลาทางความคิดแก่กลุ่มเยาวชนทั้งกลุ่มที่ดื่มสุราแล้วและเยาวชนที่ยังไม่ได้ดื่มสุรา เพื่อให้เกิดการลด ละ เลิก สุราได้บ้าง (คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ), 2557; คุณดำ เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นามสมมติ), 2557; คุณแดง เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นามสมมติ), 2557)

4.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือนโยบายควบคุมการดื่มสุรา มาชี้แจงรายละเอียดและข้อบังคับใช้ของกฎหมายในกรณีที่มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนจะต้องได้รับการลงโทษอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับคนในชุมชนไม่ให้ประพฤติดังกฎหมายเช่น ลดปัญหาการจำหน่ายสุราให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี ทำให้กลุ่มเยาวชนหาซื้อสุรามาได้น้อยลง (คุณสวย เจ้าหน้าที่เทศบาล (นามสมมติ), 2557)

4.4 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในชุมชนโดยเน้นให้กลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ที่ผ่านมการจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติดยังขาดการให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนดังกลุ่มเยาวชนเข้ามาเป็นตัวแทนในการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกันจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อด้านภัยยาเสพติดโดยติดต่อตัวแทนกลุ่มเยาวชนที่มีความสามารถในกีฬาแต่ละประเภทมาเป็นผู้ฝึกสอนให้กับกลุ่มเยาวชนในชุมชนโดยให้กลุ่มเยาวชนเลือกเล่นกีฬาแต่ละประเภทตามความสมัครใจ โดยที่ชุมชนจะต้องปรับปรุงสถานที่และจัดหาอุปกรณ์กีฬาให้เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเยาวชน (คุณสวย เจ้าหน้าที่เทศบาล (นามสมมติ), 2557 ; คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ), 2557 ; คุณแดง เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นามสมมติ), 2557)

4.5 เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนเป็นตัวแทนในการจัดงานประเพณี ตามเทศกาลต่าง ๆ ในชุมชน

ถ้าชุมชนให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้เป็นตัวแทนเข้ามาจัดกิจกรรมตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน โดยการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มเยาวชน เพื่อให้กลุ่มเยาวชนเข้ามาทำงานด้วยความสมัครใจและเต็มใจ เพื่อเป็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน ก็จะทำให้สามารถดึงกลุ่มเยาวชนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ได้มากขึ้น และนอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้กับเยาวชนทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่

ถูกต้องและทำให้ห่างไกลจากสุราได้มากขึ้น (คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ), 2557 ; คุณรัตน์ ชาวบ้าน (นามสมมติ), 2557)

4.6 สร้างข้อตกลงของชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนร่วมกัน
เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชน ชุมชนจะต้องมีข้อตกลงเกี่ยวกับการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนที่เกิดจากคนในชุมชนร่วมกันคิด เพื่อเป็นข้อตกลงที่จะต้องถือปฏิบัติร่วมกันในชุมชนจึงจะทำให้สามารถควบคุมและบังคับใช้กับชุมชนได้ด้วยความเต็มใจ (คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ), 2557 ; คุณรัตน์ ชาวบ้าน (นามสมมติ), 2557)

4.7 การสร้างพันธะสัญญา กลุ่มเยาวชนเห็นว่าถ้าพันธะสัญญาหรือคำมั่นสัญญาต่อตนเอง หรือคนอื่นที่เราไว้วางใจ เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ เพื่อน คนรัก หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เรานับถือ สัญญาว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเราไว้ไม่ให้ไปดื่มสุรา (คุณสวຍ เจ้าหน้าที่เทศบาล (นามสมมติ), 2557 ; คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ), 2557)

สรุปและอภิปรายผล

สถานการณ์การดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนที่ศึกษา ทีวีความรุนแรงมากขึ้น เยาวชนเริ่มดื่มสุราอายุน้อยลงและดื่มในปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2544) ที่พบสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มสุราของวัยรุ่นไทยมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น คือ เพศชายดื่ม ร้อยละ 21.2 เพศหญิงดื่ม ร้อยละ 5.6 อายุเฉลี่ยของเยาวชนที่เริ่มดื่มเครื่องดื่มสุราครั้งแรกอยู่ที่ 16.17 ปี โดยเยาวชนชายส่วนใหญ่เริ่มดื่มครั้งแรก เมื่ออายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 97.3 ส่วนเยาวชนหญิง ส่วนใหญ่เริ่มดื่มครั้งแรก อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 88.2 และสอดคล้องกับผลการสำรวจของ อติศวร หลายชูไทย (2545) พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดลพบุรี เริ่มดื่มสุราอายุต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 7.0 เป็นที่น่าสังเกตว่าคนไทยบางคนเริ่มดื่มสุราตั้งแต่อายุยังน้อย อาจเป็นผลมาจากการที่วัยรุ่นเลียนแบบและรับเอาค่านิยมตะวันตกเข้ามาหรือจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่มีส่วนผลักดัน ให้เข้าไปสู่การเริ่มหัดดื่มได้ง่าย

จากการศึกษาพบว่า การดื่มสุราของเยาวชนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม จนกลายเป็นปัญหาสังคมของสังคม ตามมุมมองของชุมชน ได้แบ่งกลุ่มเยาวชนผู้ดื่มเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่หัดดื่มสุรา 2) กลุ่มที่ดื่มสุราเป็นบางครั้ง และ 3) กลุ่มที่ดื่มสุราเป็นประจำ กลุ่มที่ 3 มีปัญหาและได้รับผลกระทบมากที่สุด กลุ่มที่ทะเลาะวิวาทในสถานบันเทิง

สอดคล้องกับการศึกษาของไพรัตน์ อ้นอินทร์ (2552) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มสุราของวัยรุ่นที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การดื่มเครื่องดื่มสุราเป็นต้นเหตุนำไปสู่ความคึกคะนอง เป็นผลให้ได้รับบาดเจ็บ จากการก่อเหตุทะเลาะวิวาทมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ ขาดสมาธิในการเรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ อติศวร หลายชูไทย (2545) ได้ศึกษาสุราในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริโภคเครื่องดื่มสุรา ปัญหาที่ครอบครัวที่พบมากที่สุดคือ โต้เถียง ทะเลาะวิวาท ปัญหาทางสังคมที่พบมากที่สุดคือ พุดจาอะอะ หยาบคาย ก้าวร้าว รองลงมาคือ การ

ทะเลาะวิวาท และการทำร้ายคนอื่น ๆ ในส่วนกลุ่มที่ดื่มเป็นบางครั้ง ซึ่งเหตุผลในการดื่มมาจากความคึกคะนองของกลุ่มเยาวชนและแรงกระตุ้นจากสังคมที่มีความเชื่อและค่านิยมทางบวกต่อการดื่มสุรา ซึ่งค่านิยมทางบวกต่อการดื่มสุราทำให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม นอกจากนี้ยังทำให้ความสนใจในการเรียนลดลง สมาธิลดลง ทำให้อารมณ์หงุดหงิด นิสัยและพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางก้าวร้าวในวัยรุ่น (อัครเดช มณีภาค, 2554)

สำหรับประสบการณ์ในการป้องกันการดื่มสุราของชุมชน พบว่า ชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการต่อสู้สุรา ทั้งประสบการณ์ของผู้ที่สามารถเลิกดื่มสุราได้ โดยลดการดื่มสุรา สร้างแรงจูงใจในการเลิกสุรา และการรวมพลังชุมชนในการรณรงค์ต่อสู้สุราและปรับค่านิยม แต่การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ชุมชนจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ จัดทำแบบสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงในการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชน เข้าค่ายธรรมะ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือนโยบายควบคุมการดื่มสุรา ส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของประนอม กาญจนวนิชย์ (2548) พบว่า การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สร้างขึ้นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำมาใช้ในระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมีผู้ปกครองให้การติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิด สามารถป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชดาภรณ์ กาวิวงศ์ (2548) ที่พบว่า การให้ความรู้ และการปลูกฝังทัศนคติจากบุคคลใกล้ชิดจะสามารถป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นการเน้นให้กลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นตัวแทนในการจัดงานประเพณี สร้างข้อตกลงในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนในชุมชนร่วมกันจากการสร้างพันธะสัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชนในภาพกว้างนั้นอาจช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหามาได้ในระดับหนึ่ง แต่วิธีการหรือแนวทางที่เป็นลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับบริบทของเยาวชนและลักษณะเฉพาะในแต่ละกลุ่มนั้น น่าจะช่วยเสริมให้มาตรการที่มีอยู่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงจะทำให้การป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชนสำเร็จ
2. ชุมชนควรผลักดันให้มีการบังคับใช้ข้อตกลงของชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชนอย่างจริงจัง
3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนในชุมชนได้เป็นตัวแทนในการจัดกิจกรรมตามประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกับกลุ่มแกนนำของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชนควรใช้มาตรการที่หลากหลาย ทั้งมาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย รวมถึงมาตรการที่ชุมชนเคยดำเนินการมาแล้วและควรเพิ่มในเรื่องของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกมาตรการ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ภูพลพันธ์. (2551). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการใช้บุหรี่ยาสูบในเยาวชน*. รายงานการศึกษาอิสระ พย.ม. (การพยาบาลชุมชน). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จूरีย์ อุสาหะ และเสรีชัย จุฬาสีกุล. (2548). *สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มสุราในสังคมไทย*. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 14(1), 1-8.
- ชลวิทย์ บุญศรี. (2549). *แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มผสมสุราของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐพลธ์ แก้วพิบูลย์ และคณะ. (2547). *การศึกษาชุมชน. ในโครงการส่งเสริมการผลิตเอกสารชุดการเรียนรู้ที่เป็นการสรุปเนื้อหาในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- บัณฑิต ศรีไพศาล. (2550). *รายงานสถานการณ์สุราประจำปี 2550*. กรุงเทพฯ : โซดา สตูดิโอ ครีเอชั่น แอนด์พับลิชชิง.
- ประนอม กาญจนวนิชย์. (2548). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิวิทยาเขตสุพรรณบุรี*. ปริญญาานิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพรัตน์ อันอินทร์. (2552). *พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและครอบครัว*. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- รัชดาภรณ์ กาวิวงศ์. (2548). *ความชุกในการเสพยาของวัยรุ่นและพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวตามการรับรู้ของวัยรุ่นที่เสพยาในเขตกิ่งอำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่*. (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราตรี ศรีล้อม. (2549). *การภูมิปัญญาชุมชนในการเลิกบริโภคสุรา*. รายงานการศึกษาอิสระ พย.ม. (การพยาบาลชุมชน). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วนิดา พลเชียงสา. (2549). *การแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มสุราของเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านไถ่ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริพร จิรวัฒน์กุล. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒนา.
- สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. (28 พฤศจิกายน 2557). *ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปี 2550-2552*. สืบค้นจาก <http://stopdrinknetwork.net>
- _____. (2557). *คณะกรรมการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มสุราแห่งชาติ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. ข้อมูลเพื่อลดความสูญเสียจากการเมา*. กรุงเทพฯ : เครือข่ายองค์กรงดเหล้า.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2544). *การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ : กลุ่มสถิติประชากรและสังคม สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม.
- สุรางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรียา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา. (2537). *จากวิธีการประเมินสภาวะชนบทแบบเร่งด่วนถึงวิธีการประเมินสภาวะชนบทแบบมีส่วนร่วม: พลวัตของวิธีการพัฒนาชนบทแนวใหม่*. นครราชสีมา : สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุวรรณณี แสงอาทิตย์. (2550). *ปัจจัยทำนายพฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ ดื่มสุราและเสพสารเสพติดในเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพเด็ก). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อดิสรณ์ หลายชูไทย. (2545). *สุราในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัครเดช มณีภาค. (2554). ปัญหาการบังคับใช้มาตรการจําหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา. *วารสารจันทร์ เกษมสาร*. 17(32), 37-48.
- อัมมندا ไชยกาญจน์. (2549). *ปัญหาและแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มสุราของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- World Health Organization. (2002). *The world health report: 2002: Reduction risk, Promoting Healthy life*: Geneva : n.p.

บุคลากร

- คุณดำ เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวกิก ผู้สัมภาษณ์. ชุมชนเกาะเสือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2557.
- คุณแดง เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวกิก ผู้สัมภาษณ์. ชุมชนเกาะเสือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2557.
- คุณรัตน์ ชาวบ้าน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวกิก ผู้สัมภาษณ์. ชุมชนเกาะเสือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557.
- คุณศรี ผู้นำชุมชน (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวกิก ผู้สัมภาษณ์. ชุมชนเกาะเสือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557.
- คุณสวย เจ้าหน้าที่เทศบาล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวกิก ผู้สัมภาษณ์. เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557.